

Könyvismertető
Dr. jur. Deák József Ph.D.

Jagadics Péter – Rajos Sándor – Simon László – Szabó Károly: A magyar katonai elhárítás története 1918–2018, Az Evidensbürótól a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálatig c. könyvéről

Jagadics Péter – Rajos Sándor – Simon László – Szabó Károly: „A magyar katonai elhárítás története 1918–2018, Az Evidensbürótól a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálatig” Metropolis Media Group Kft. kiadó, Univerzum könyvek, 2018, Gyula, ISBN 978 615 5628 66 5 című, 218 oldalas kötete az év elején jelent meg.

Az úttörő jelentőségű alkotás szerzői többre vállalkoztak, mint a magyar katonai elhárítás elmúlt száz évének, illetve a közvetlen előzmények bemutatására. „A kötet különlegessége abban rejlik, hogy jelentős mértékben támaszkodva a száz esztendő történéseiről árulkodó írásos emlékekre, azokat a jelenkor szakemberének szemüvegén keresztül, ismeretterjesztő jelleggel mutatja be.” Ezzel, a szerzők szándékai szerint, a katonai elhárítás egyes korszakainak tanulmányozása elsősorban az intézmények és az ott szolgálatot teljesítők valóságát hozza kézzelfogható közelségbe.

A katonai elhárítás, tevékenysége jellegéből adódóan soha nem állt az állampolgárok szervezeteket megítélő népszerűségi listájának előkelő helyén. Hisz történelmünk politikai küzdelmeinek legutóbbi bő évszázadában a katonai elhárítást, az erőszakszervezetek egyik fontos szereplőjeként többször is felhasználták embertelen és kegyetlen dolgokra. Viszont manapság az elhárítás sikere jelentős mértékben a maga mögött tudott állampolgárok támogatásától függ.

Az állam minden történelmi korszakában számolt a katonai elhárítás szükségességével, hisz a felölelt időszak bővelkedik olyan eseményekben, amelyekben, mint napjainkban, a katonai elhárítás is jelentős részt vállalt az állam, a nemzet biztonságának megőrzésében.

A kötet hat fejezetre osztotta a katonai elhárítás eltelt évszázadát, kezdve az Osztrák-Magyar Monarchia közös haderejének, katonai titkosszolgálatára, az Evidensbüró születésének, működésének bemutatásával. Ebből kiderül, hogy az I. világháború idején a kémvédelem, a felderítéssel és a nemzetvédelemmel együtt a küzdelem egyik legkülönösebb területe volt, amelyet súlyának megfelelően, szervezett intézménnyel, központilag irányítottak. Ez azonban önmagában elégtelen, mert, miként Ronge tábornok, a szervezet kémvédelmét létrehozó, működtető

legmeghatározóbb vezető szerint: „A kémelhárítás csak akkor lesz hatásos, ha abban a magyar társadalom minden egyede is részt vesz.” Ma sincs ez másként. Az önálló magyar haderő létrehozását követően létrejött a Magyar Királyi Vezérkar Nyilvántartó Irodája, amit a Trianoni békeszerződés miatt HM csoportfőnökségként rejtettek. A 2. vkf osztály szakmai öröksége nem tűnt el nyomtalanul, azt a következő korszak, kimondva, kimondatlanul jogelődjének is tekintette. A katonai elhárítás, 1945-től, a Belügyminisztérium III./IV.-es főcsoportfőnökségének létrejöttéig tartó időszakot találóan az állandó változások koraként mutatták be a szerzők. Amely egyben a katonai elhárítás szomorú időszaka is, hisz a szervezet gyakorta maga is a rendszerszintű bosszú eszközüvé vált. Ezt a dicsőnek nehezen nevezhető korszakot viszont egy stabilabb, egészen a rendszerváltásig tartó követte. Ennek végén az állambiztonság helyett már nemzetbiztonságról beszéltek. A kémelhárító munkában pedig, az imperialista helyett, az idegen hatalmak kifejezést kezdték használni. A korábbi jól megszokott ellenségkép is megszűnt. A 2011 végéig tartó, a Katonai Biztonsági Hivatalról szerkesztett rész annak megszűnéséig visz. Ebben az időszakban a katonai elhárítók, a szervezet jelmondatához híven „Hűséggel, bátorsággal, becsülettel” hajtották végre szolgálati feladataikat, munkájukat. Ez a jelmondat határozta meg a katonai elhárítás rendszerváltozást követő két évtizedét.

A következő, a Katonai Biztonsági Hivatalról szóló pedig már napjaink történéseibe vezet. Ez a szervezet, a megalakulása óta eltelt működése során, az elé kitűzött célokat döntő mértékben megvalósította. Magyarországnak ma egy, a nemzetbiztonsági feladatait eredményesen végrehajtani képes fajsúlyos katonai nemzetbiztonsági szolgálata van. Ez hatékonyan hozzájárul Magyarország, azon belül a Honvédelmi Minisztérium és a Magyar Honvédség törvényes működésének biztosításához. A katonai elhárítás történelmi hagyatéka megfelelő kezekben van, de ennek objektív megítélése mindig az utódok feladata. Csak azt kell eldönteni, hogy hol van a történelem és a jelen közötti határvonal...

Egy szervezet erejét, társadalmi tekintélyét a tükörbe tekintés bátorsága is jól jellemzi. A kötetet igazi szakmatörténeti csemege zárja. A szerzők, a katonai elhárítás elmúlt évtizedeinek rekonstruálása, feldolgozása során áttekintettek rengeteg, a munkatársak tollából született jelentést, feljegyzést. Ezekből kiemelték a mindennapok igyekezetében vagy a határidő, illetve az évtizedek során kikristályosodott – minden szakember számára közérthető, de avatatlan szemnek virágnyelvű, komikusan ható –, gyakran elvárt szakzsargon szorításában született stilisztikai szöbukfenceket. Közülük jó pár az adott korszak társadalmi viszonyait, szerzője iróniáját, humorát, emberségét – akarva-akaratlanul, de annál találékosan

–, mának is üzenően, alighanem tárcafüggetlenül tükrözi. Az alábbiakat ebből a bő három oldalból tallóztuk és címkéztük.

Információáramlás: „... a jelentés bűncselkemény elkövetésére utaló, vagy nemzetbiztonsági szempontból figyelemre méltó információt nem tartalmaz. Alkalmas a társzerv meglévő ismeretei kiegészítésére, pontosítására...”

Kémgyanú: „... személyiségjegyeiben, a család anyagi helyzete vonatkozásában, felesége rokonai tekintetében vannak olyan elemek, amelyek a kémkedés alapnyá vá válásának lehetőségi oldalához tartoznak...”

Idegennyelvismeret: „... XY nem kerülhetett kapcsolatba külföldi állampolgárral, mert nevezett semmilyen nyelvet nem beszél...”

Információ: „... az információban a kémkedés egyik ismervét sem lehet felfedezni, amely fokozott konspirációra utal.”

„... az információ új távlatokat nyitott az információ ellenőrzésének lehetőségei tekintetében, amellyel kapcsolatban az a javaslatom, éljünk vele.”

Megfelelési kényszer: „... a vizsgálat során már nem történt semmi releváns, a jegyzőkönyv lényegében semmitmondó megállapításokon alapszik, amelyek minden lényeges dolgot tartalmaznak...”

Tapintat: „... az irányukban kifejtett bírálat leginkább az európai átlagtól némileg eltérő – erős törvénytiszteletükön gyakran felülkerekedik a birtoklási vágy, immunrendszerük védelme érdekében kerülnek a különböző higiénias eljárások mértéktelen alkalmazását, a kozmetikumok elé helyezik testük természetes dezodoráló hatását, egyéni boldogulásukhoz nem tartják egyedüli útnak a diplomák halmozását stb. – felfogásukat érinti...”

Drog: „... mikor megtudták, hogy kábítószer fogyasztottak, izgatottak lettek, ezért úgy döntöttek, hogy a maradékot is elszívják, hogy ne maradjon nyoma...”

Tapasztalat: „... beszámoltatása során többször ellentmondásba keveredett, amely miatt bizonytalansági faktor alakult ki. Az operatív helyzetet erre a faktorra építettük, de eddig ez nem hozott eredményt...”

A tudás hatalom: „... a kapuügyeletes jelentette, hogy a laktanya bejáratához érkező férfi az NSZK-ból érkezett, azonban mivel nem tudta megmutatni, hogy az NSZK melyik irányban van, így az őrkatonára nem vette komolyan, és elküldte az objektum közeléből...”

Jogerő: „... a kémkedés törvényi tényállásának lábai, az eset kapcsán, jogilag nem állnak biztos lábakon...” „... a jogi tiszt csak később jött rá, hogy a fegyelmi eljárásban, amiben eljárt, ő maga volt a tettes, de akkor már késő volt...”

Nyilvánvaló: „... Elmondása szerint XY honvéd azért nem tudott elszámolni a pecsétnyomóval, mert amikor az ÜTI rányitott szolgálatban, azt éppen szopogatta, és ijedtében lenyelte...”

„... a szakaszvezető hamis ebédjegyeket árult, de senki nem panaszkodott, mert ebédet mindenki kapott...”

A fentiekből kitűnik, és a miniszteri ajánló szerint is a magyar katonai elhárítás történetének első száz évét feldolgozó könyv, nem kizárólag a szakemberek számára nyújt kiváló összefoglaló anyagot, hanem egyben a civil szférát is hozzásegítheti, ennek a sajátos területnek a megismeréséhez, eközben a történelmünk, eddig kevésbé nyilvános szeletét hozza kézzelfogható közelségbe.